

ANNOTATIONES

XYSTI BETVLEII, QVIBVS EA
testimonia, quæ à Lactantio & alijs passim
citantur, cum Sibyllinico codice confert: ad-
mixtis pauculis, quæ in ipso archety-
po adiectæ erant.

Pag. 33.
Annot. 1.

QVAM prioris editionis archety-
pus mancus & uitiosus fuerit, uel
hinc sincerus lector animaduera-
tet: quòd pauculi uersus, qui ab
initio legebantur, nec steichico
scripti erant ordine, nec iisdem uerbis quibus à La-
ctantio citati fuerunt. Iam uerò multo magis hoc
conspicuum fit ex orationibus Theophili, quas ad
Autolycum, Antonini Veri temporibus, Antiochen-
sis ecclesiæ Episcopus contra gentes scripsit: quas
nuper Conradus Clauserus Tigurinus, iuuenis ut
eruditus, ita pius, & luci uendicauit, & ut Latine
legi possent, dilucida metaphrasi fecit. Is inquam,
in oratione secūda, postquam multis prophetarum
testimonijs diuinam unius Dei potentiam asseruit,
Sibyllæ Erythreæ testimonio, Ethnicorum uanitas
tes, ueluti suo ipsorum gladio retundit. Verba ci-
tantis Theophili sunt. Σιβύλλα δὲ ἐν ἑλλησι, καὶ
ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσι γονομένη προφήτις, ἐν ἀρ-
χῇ τῆς προφητείας αὐτῆς, ὀνειδίσει τὸ τῶν ἀνθρώ-
πων

αρχὴς. Sunt autem uersus, quos citat, ab opere
 ris initio, usq; ad sermonem qui incipit, ἀρχομένου
 πρώτης, &c. Quibus uersibus non modò prioris edi-
 tionis truncum caput restitutum est, sed etiam
 Lactantio non pauca uulnera sunt curata. Quare
 cum ἄριστοι Sibyllini doctissimorum uirorum ca-
 stigationibus & uersionibus ornati, denuò iã præ-
 lo subiiciendi erant, uoluimus etiam nos in his no-
 strum institutũ prosequi: quemadmodum ipsa par-
 tim ratio, partim Theophili citatio monebat. Hos
 autẽ Sibyllinos uersus, qui à Theophilo citati sunt,
 Erythræ esse, ex multis Lactãtij locis manifestum
 est: & eos ipsos esse, qui à legatis Romam Erythris
 allati sunt. Cum hæc itaq; adornarem, misit ad me
 Oporinus noster Antimachi collationem, qua Ca-
 stalio quoq; in transferendo, ut ipse fatetur, usus
 est. Legit autẽ cum Theophilo etiam Antimachus,
 εἰς θεὸς μόνος ἀρχεῖ. Apud Lactantium lib. 1. cap. 6.
 legitur ἐστὶ.

Hi duo uersus citantur à Lactantio lib. 4. cap. 6. 33. 2.
 ubi & ipse ait, ex carminis Sibyllini principio esse
 se, quod à summo Deo exorsa est, ad filium hæc re-
 ferens.

Hic uersus in priori editione cum ijs qui apud 33. 3.
 Lactantium lib. 1. cap. 6. seiunctim ponuntur, con-
 iunctim legebatur. Sed iam ratio est expedita. Apud
 Theophilum legebatur, εἰς θεὸς μόνος. Clauserus,
 cum

cum uersus una syllaba mancus esset, censuit legendum, εἰς θεὸς ἐστὶ μόνος. Sed apud Lactantium integer legitur, εἰς θεὸς ὁ μόνος, &c.

33.4. Legebatur apud Theophilum, τὸν ὑράνιον. Variabat lectio, ὁρώμενος. Clauserus legit ἐπυράνιον, quod mihi placet.

33.5. Hi duo uersus citantur à Lactantio lib. 1. cap. 6. iisdem planè uerbis: nisi quòd pro ἐτέχθην, ἐτυχον duplici errore scriptum haectenus fuit. nunc potest Lactantius ex Theophilo restitui.

34.6. Οὗτος ἰδὲ.) Clemens in Protreptico sequentes 7.8.9. octo uersus citat, paucis uerbis mutatis. Nam pro πάντεσι, legitur πάντα ἐστὶ: quanquam πάντεσι etiam σφομαίεωρ lib. 5. legatur. Pro γνέφορ, ζόφορ. In κρύσταλλά τε, coniunctio τε apud Clementem abundat. Sed quur non addo Clementis explicationem? οὐθέως σφόδρα τὸ μὲν ἀπάτην ἀπεινάξασα τῷ σιότει, τὸ δὲ γνῶσιν ἠλίω λαί φωτὶ τοῦ θεῶ, ἀμφω ἢ παραθεμένη τῇ συνηρίσει τὸ ἐνλογιῶν δὲ δάσκει. τὸ γὰρ ψῦλος, ὃ ψιλῆ παραθέσει, τ' ἀληθῆς διασνεδαίνυται, τῇ δὲ χήσει ἀληθείας ἐνβία ζόμενον φυγαδίσυεται. In scripto Sibyllino codice hi tres uersus continui legebantur illic, εἰς θεὸς, sed confusi: quos tum uel ex Lactantiana lectione suonitori restitueram, quæ cum Theophili lectione pulchrè consentit. In codice Sibyllino scriptum erat, πάντων ὑπέρτατος, manifesto errore: erat τα-

men genuina lectio in margine annotata, cū Theophilo & Lactantio consentiens. Quinetiam Antimachus legit, *πανυπερτατος*. In codice Sibyllino huic uersui connexi erant alij tres, sed abrupta & interpolata sententia: id quod magis iam ex Theophilo apparet. Paulo superius melius locum habere posse uidetur, circa numerum 7. Nam mihi sic ordinari lectio posse uidetur,

Γνωτε δὲ καθέμενοι σοφίῳ ἐν σήθεσι ὑμῶν,
ὡς μόνος ἐστὶ θεὸς ἡτίσῃς ἀηράτητος ὑπαρχῶν,
αὐτὸς σήριξον μορφῆς τετύπων, μερόπων τε
ἀγῶας μίξε, φύσιρ πάντων γενεῆς βιότοιο

Eis θεός, &c. Hæ nostræ sunt coniecturæ, quæ sanò fallere possunt. Certum est Sibyllina esse, uel quia in codice scripto continentur, uel quia citantur à Lactantio. Lactantius tamen à codice hoc nomine uariat, quòd ille legit, *αὐτὸς ἐμίξει*: in Sibyllinis uerò est, *ἀγῶας μίξε*. Centones sunt sine ordine coherentes, quæ scriptus liber ab initio habet. Reliquas relinquo pio lectori censenda.

Paulo post:

τις γὰρ σαφῆς.) Apparet ex ipso Theophilo, sc= 37.10, quentia non continuari. adijciuntur autem apud Clementem plura. Versiculos ex eo quatuor adijciam:

Τίς γὰρ σαφῆς δειύαται τὸν ἐπὶ ἀγῶας ἰαὶ ἀληθῆ
φθάλμοις ἰδῆν, θεὸν ἄβροτορ, ὃς πόλον θίκεϊ.

Αλλ'

Αλλ' ἔδ' ἀνήϊνων πατρὸν ἀντίον ἡελίοιο

Ἀνθρώποι σὺν καὶ δούλοισι, θνητοὶ γέγοντες.

Meminit idem lib. 5. σρωματέων, ibiq; adducit consentiētes ex Xenophontis Colophonij scriptis, εἰς θεός, οὔτε θεοῖσι καὶ ἀνθρώποισι μέγιστος.

Οὔτι δέμας θνητοῖσι ὁμοῖος, ἔδ' ἐνόημα.

Paulo post, ubi legitur, τοῖς ἀγαθοῖς: legit Lactantius de ira Dei, cap. 22.

Τοῖς τ' ἀνάνοισι ἀναπορ προσφέρων πολὺν μείζονα μισθόν.

37.11. Clauserus pro ἔσκησία φάρη, ἐτώσια βάρη legendum putat.

37.12. Εἰλοπιάδας, ἐλοπιάδας. id est, boues: Clauserus.

38.13. His tribus uersibus, quia apud Lactantium lib. 2. cap. 13. meliores leguntur, illius lectionem sequi maluimus. Est enim expedita scansio: quæ non procedet, si cum Theophilo legas αἰῶνα, ἔ παραδείσορ ὄριθήλεια.

Ex sermone primo.

41.14. Lactant. lib. 2. cap. 9. mundum diuina prouidentia factum esse probaturus, citat testes Sibyllas.

41.15. Hic uersus emēdatus est ex Antimachi exēplari. Cæteris marginalibus numeris nulla annotatio respondet, usq; ad paginam 97.

Ex sermone secundo.

97.14. Citantur hi uersus à Theophilo, sed parū emēdati. Restituitur tamen ille uersus, qui prius mancus legebatur.

Ἀντί-

Αὐτίκα δὲ ἀθανάτος μεγάλῳ ἐπέβησεν ἀν' ἀγνῶν.

Interim tamē tertius ab hoc uersus, apud Theophilum desideratur, qui incipit, τὸν νεκρά τοι. Et paulo post, post uersum καὶ τότε δὴ δεινάτη, interserendus est ex Antimachiano exemplari hic uersus:
 Εἰς πολλὰς θνητῶν ἐμερίσασαυ διαλέησας.

Eorundem uersum de Babylonica turri sensum legimus apud Iosephū Antiq. lib. 1. cap. 6. his uerbis: περὶ δὲ τοῦ πύργου τῆς, καὶ τῆς ἀλλοφωνίας τῶν ἀνθρώπων μέμνηται καὶ Σιδύλλα, λέγουσα ὅτι τῶν πάντων ὁμοφώνων ὄντων τῶν ἀνθρώπων, πύργον ᾧ οὐδόμησαν τινὲς ὑψηλότατον, ὡς ἐπὶ τὸν οὐρανὸν ἀναβησόμενοι δι' αὐτῶν, οἱ δὲ θεοὶ ἀνέμους ἐπιπέμψαντες, ἀνέτρεψαν τὸν πύργον, καὶ ἰδίαν ἐνάσφωφον λὺν ἔδωκαν, καὶ διὰ τὸ το βαβυλιῶνα συνέβη κληθῆναι τὴν πόλιν.

Γόθον ἐκλήθη ὁ ἴσους.) Simile quiddam est apud 101. 15. Lactantium lib. 1. cap. 11. ubi ceterae expositiones reiiciuntur.

De historia Titanum Lactantius lib. 1. cap. 14. 101. 16. Enniana recitat, à quibus ait, Sibyllam Erythraeam paululum uariare.

Hos uersus Erythraeae Lact. tribuit lib. 2. cap. 17. 106. 17. Quanquam lectio uariat: Sic enim ibi legitur:

— Ἐπεὶ πλάνη, πάντα τάδ' ἐστὶν
 ἅπερ ἀφρονες ἀνδρες ὄρσυνώσι κατ' ἡμᾶς.

Eadem paronomasia est etiam infra lib. 8. La= 117. 18.

stantius etiam huius meminit lib. 7. cap. 25.

121.19. Lactantius lib. 1. cap. 6. ubi de Sibylla Erythraea scribit, alludit opinor ad hunc locum. Verba sunt: Quintā Erythraā, quam Apollodorus Erythraeus affirmat suam fuisse ciuem, eamq; Graijs Ilium peccantibus uaticinatam, et perituram esse Troiam, et Homerum mendacia scripturum.

130.20. Lactant. lib. 1. cap. 15. ubi aduersus Graecorū uanitatē, qua homines pro dijs colebant, differit, hanc Sibyllae aduersus eos increpationem citat, sed secundo uersu mancam, tertio uariantem etiam hoc modo:
 Ἐλας δὴ τί πέποιθας ἐπὶ ἀνδράσι ἠγεμόνεσι,
 Πρὸς Ἴδὲ δῶρα μάταια καὶ αἰφύμνοις ἀνάϊθις;
 Θύεις εἰδώλοισι. τίς τοι πλάλι βάλει ἐν νῶ,
 Ὡς τε τὰδε ποιεῖν μέγαλοιο θεοῖο προσώπου
 Λειπομένου. —

137.21. Citatur à Lactantio lib. 7. cap. 19. in fine, nuncupatim ex Erythraea: ut ubiq; appareat, hunc tertium librum Erythraeae esse.

137.22. Libro eodem cap. 24. hi uersus paulo aliter leguntur:

Καὶ τότε δὴ χαρὰν μέγαλιον θεὸς ἀνδράσι δώσει.
 Καὶ γὰρ γῆ, καὶ δένδρα, καὶ ἄσπερα θέρματα γαίης
 Δώσσει καρπὸν ἀληθινὸν ἀνθρώποισι
 Οἴνου καὶ μέλιτος γλυκέως, λουήδτε γάλα κῆτος,
 Καὶ σίτου —

138.23. Apud Lactantium lib. 7. cap. 18. hi uersus ita leguntur: καὶ

καὶ τότε ἄνω ἡελίου πέμψει θεὸς βασιλῆα,
ὃς πᾶσαρ. —

Prouerbum, Camerinam mouere: ubi Erasmus 146.24.
hunc uersum ex Stephano citat: Stephanus citat, ut
uulgo iactatum.

Lactant. lib. 7. cap. 20. hos uersus, quos etiam E= 146.25.
rythraea tribuit, sic legit:

Ὅπότε λιὰ τὸ λάβη τελος, αἰσυμορ ἠδὲ βροτοῖσι,
καὶ δὴ ἀφίξεται πέρις αἰθανάτοιο θεοῖο.

Ἡξει ἐπ' ἀνθρώπων μεγάλην πέρις, ἠδὲ λιὰ ἀρχῆ.

Lactant. lib. de ira Dei, cap. 22. ab hac lectione 149.26.
sic uariat:

Φῶγε δὲ λατρείας ἀνόμως, θεῶ ζῶντι λάτρουε.

Μοιχείας τε φύλασσε, λιὰ ἀρσενος ἀπειτορ σύνλιον,

Ἰδίαρ γονεῶν παίδων τρέφε, μηδὲ φόνουε.

Καὶ γὰρ ὁ ἀθάνατος πεχολώσεται, ὃς κεν ἀμαρτή.

Lactant. lib. 4. cap. 6. sic legit: 149.27.

Αὐτὸν ἐδίωκε θεὸς πιστοῖς ἀνδράσι γδραῖρειν.

Citat hos uersus Lact. lib. 7. cap. 24. cuius lectio 150.28.

ab hac nostra hoc modo uariat:

Οὐδέ λυνοὶ σὺν ἀρνεσ' ἐν ὄρεσιν ἀμιλλῶνται.

Χορτορ γὰρ λυγνός τ' ὄριφοισιν ἅμα βόσκονται.

Ἀρητοὶ σὺν μόχοισιν ὄμβ, λιὰ πᾶσι βροτοῖσι.

Σαρκοβόρος τε λέων φάγει ἄχυρον παρὰ φάτνας,

Σὺν βρέφειν τε δράκοντες ἀμάτροσι ποιμήσονται.

Λείπουσι δύο σίχοι. 150.29.

Lactant. lib. 4. cap. 17. legit hoc modo: 153.30.

— Φήσουσι Σιδύλλω.

Μαινομένω, ψύσριαρ, ἐπάρ ἡ γυνῆται ἅπαντα,
 Τινὶνά μὲ μνήμω ποιήσετε. ἔτι μὲ ὄδεις
 Μαινομένω φήσει, μὲ θεῶ μεγαλοιο προφήτω.

Ex sermone quarto.

157.31. Reperiuntur hi uersus apud Lact. lib. 7. cap. 23.

Reliqui quidam uariant hoc modo:

Καὶ τότε δυσεβέας μὲν ἐπὶ ξόφορ ἐν πυρὶ μέψε.
 Οσοι δὲ συσεβέσσι, πάλιν ῥήσασ' ἐπὶ γαίης,
 Γυσῦμα θεῶ δόντος τιμὴν ἅμα καὶ βίον αὐτοῖς.

165.32. Suspicor hic quaedam deesse. Apud Lact. lib. de ira Dei, cap. 23. legitur hoc modo:

Καὶ πότε τινὲ ὄργω θεῶν ἔτι πράυνοντα,
 Ἀλλ' ἐξεμβριθόντα καὶ ἐξολύοντα τε γυνῶν
 Ἀνθρώπων ἅπασα ὑπ' ἐμπρησμῶ πέρθοντα.
 Ἀλλ' ἐλέσ' ἀνάθεθε βροτοῖσι δὴ, μηδὲ πρὸς ὄργω
 Γαντοίλω ἀγάγητε θεῶν μέγαρ. —

Videntur autem Lactantiana hæc uitio non ca-
 rere. Nam præterquam quòd uersus parum expe-
 ditè fluunt, malim καὶ τότε legere, et ἐξεμβριθόντα.

165.33. Tertio à fine paginæ uersu, ubi debet esse nume-
 rus 33. sic legit Lactan. eodem loco:

Ὅν ὄλέσ', πᾶσαι δὲ πάλιν χόλον, σὺτ' αὖ ἅπαν
 Εὐσεβείων περὶ θυμῶ ἐνὶ φρέσιν ἀσηήσητε. (τις

Ex sermone quinto.

173.34. Quæ iam sequuntur, in codice fuere ualde mi-
 tilla et trunca, eratq; annotatum, λείπει τὸ πλεον
 τοῦ

τοῦ σίχθ. Si uerò diuinationi locus est, restituam
hunc alterum uersum. nam apud Lact. lib. 5. cap. 14.
Erythraea ipsos κερδὲς καὶ ἀνοήτους appellasse legi-
tur.

His quatuor continuis uersibus uariat Lact. ali- 174.35.
quo modo, lib. nimirum 7. cap. 18.

Ἡξει καὶ μακρόν ἐθέλων πόλιμ ἐξαλαπάξει,
καὶ κού τις θεόθεν βασιλὺς πεμφθεὶς ἐπ' ἰδίω
Ράγτας ὀλεῖ βασιλεῖς μεγάλας καὶ φῶτας ἀρίστους,
εἰθ' ὅτως κρινεῖται ὑπ' ἀφθίτοις ἀνθρώποισι
Εἰς τὰ ἰδία ἦλθε. Ιοαν. 1. ἐγγυς ἐλυ ἰδίω. Nonn.

Citatur à Lact. lib. 4. cap. 20. legitur etiam apud 186.36.
Lactantium γένος, sicut uetus lectio habuit. μένος
Antimachus emendauit. nam sic legitur etiam su-
pra, libro tertio:

Αὐτὸς ἢ πυρὶ φλέξειεν χαλεπὸν μένος ἀνδρῶν
Μένος ἀλκινόοιο. — Et id genus alia poetis tu-
ta sunt.

Hec apud Lact. lib. 7. cap. 24. nonnihil uariant. 189.37.

Εὐσεβέων ἢ μόνων ἀγία χθὼν πάντα τάδ' οἶσει,
Νᾶμα μελισσαγέος ἀπὸ πέτρης, καὶ διὰ γλώσσης,
καὶ γάλα δ' —

Non dissimilia sunt apud Lact. libro 7. cap. 16. 193.38.
ut hinc trāstulisse uideri queat, nisi quòd ratio pu-
gnare uidetur.

Lactantius de ira Dei, cap. 23. his uersibus iubet 194.39.

καὶ 3 cœle

cœlestium, terrenorumq; genitorem diligere. Vari-
ant etiam hi uersus:

Μήποτε θυμωθεὶς θεὸς ἀφθιτος ἔξαπολέσει.

Et rectè. Nam sic Castalionem etiam legisse ap-
paret: quia sequentes etiam duos, ita ut apud La-
ctantium sunt, transposuit. leguntur autem apud
Lactantium in hunc modum:

Γαῦ γένος ἀνθρώπων βιοτὸν καὶ φύλον ἀναιδέος
Δὲ σέργειν γγενετῆρα θεὸν σόφρον αἰεὶ ἔοντα

198.40. Apud Lactan. lib. 7. cap. 24. leguntur hi uersus
hoc modo:

Καὶ πόλιρ, ἣν ἐποίησε, αὐτὸν ἐποίησε
λαμπροτέρων ἀστέρων, καὶ ἡλίου, ἢ δὲ σελεύης.

Ταυτὸν legendum esse, uersus flagitat.

Ex sermone sexto.

206.41. Annotatum erat, ἑτέρας εἶναι ταῦτα Διονεῖ. sicut
etiam Lact. monet, esse alterius cuiusdam.

209.42. Lact. lib. 4. cap. 13. Hoc de radice Iesse, de qua
Esaie cap. 11. oraculum est, intelligit.

209.43. Lact. lib. 4. cap. 5. uariat hoc modo:

Κύματα πείσσει, νόσον ἀνθρώπων ἀπολύσει,
ζώσει τεθνηῶτας, ἀπώσεται ἀλγέα πολλοῖς.
Εὐ δὲ μιᾶς τῆς γῆς ἀφ᾽ οὐ.

209.44. Lactant. lib. eodem, cap. 18. Et alia, inquit, Si-
bylla Iudæam terram his uersibus increpat. Quid
uariant, adscribendos eos iudico:

Αὐτὴ γὰρ σύ ἀφρωτὸν σὸν θεὸν ἔκνόνσας,

Γαί-

Γαίονται ἐν θνητοῖσι νοήμασι, ἀλλὰ π' ἀκαύβαις
 Εσέψας σεφαίω, φοβερύτε χολίω ἐπέρασας.

Citatur hic uersus à Sozomeno in secundo Tri- 209.45.
 partite historiae lib. cap. 18. Sed in integra ipsius hi-
 storia Ecclesiastica, lib. 2. cap. 1. legitur quidem ibi
 hoc modo: Καὶ πρὸς αὐτῶν τῶν ἐλλύων σιω-
 μολόγηται Σιδύλλα εἶναι τὸ

ξύλον μακέριστον, ἐφ' οὗ θεὸς ἐξετανήσθη.

Sed nostra lectio apparet castigatior. ξύλον enim
 priorem breuem habet: et anadyptosis addit non
 nihil uehementiae.

Ex sermone septimo.

Lact. lib. 7. cap. 16. usurpat hūc uersum de mun- 218. 46.
 di uastatione.

Notatus in codice fuit defectus. 221. 47.

Ex sermone octauo.

Lactant. lib. 1. cap. 11. Iouē diuinitate exuturus, 226. 48.
 eosdem citat, sed uariantes. legitur enim hoc modo:

Δαίμονας ἀψύχους νεκρῶν εἰδωλὰ καμόντων,

Διμηρήτη καύχημα τάφους ἢ δύσμορος ἴχει.

Sic sermone quinto idem Adrianus ἀργυρόπρασ- 226. 49.
 vos nominatur.

Idē epitheton Nero etiā sermone quinto habuit. 229. 50.

Lactant. lib. 7. cap. 24. hos de extremo Dei iu- 229. 51.
 dicio uersus aliquanto secus legit:

Γάσους γὰρ γαίης τότε θνητῶν σύγχυσις εἶσται,

Αὐτὸς ὁ παντοκράτωρ ὅταν ἔλθῃ βήματι κέιναι.

230.52. Meminit huius Lact. lib. 7. cap. 25. Simile habuimus supra, sermone tertio.

238.53. Hic uersus erat mancus, quem ex Lactant. integrum fecimus hoc modo:

Γαῖαν ὄρνυμιώσει, νεκρῶν δὲ ἀνάστασις ἔσται.

Locus est libro 4. cap. 15. ubi sequens uersus sic uariet:

Καὶ χλωῶν δρόμος, &c. —

238.54. Hæc nobilis illa est Sibyllæ cuiusdam, & memorabilis, & à multis doctissimis hætenus celebrata ἀνερόσιχus: quam eandem eruditi censent, cuius Cicerò etiam de Diuinatione secundo mentionem facit. Hanc Augustinus lib. 18. cap. 23. de Ciuitate, Dei à nescio quo qualitercunq; translata, suis scriptis inseruit, quam etiam nos in fine adiungemus. Horum, inquit, si primas literas iungas, erit ἰχθύς, id est, piscis: in quo nomine mysticè intelligitur Christus. Inserirerem cum his Eusebij testimonium, nisi totam rem ex ipsis etiam in fine addere animus esset. In his tamen annotatiunculis quid à nostra lectione uariet, cum ipse, tum Lact. Euseb. Aldus (quem, opinor, Gyraldus secutus est) breuiter indicabimus, lectori iudicium integrum relicturi.

238.55. ἰδρωσι δὲ.) ἰδύσει γὰρ. Sed ἰδρωσι γὰρ Euseb. παρῶν.) πάρος. et quidē melius. πᾶσαν νεῖναι.) νεῖναι πᾶσαν. Σαρνοφόρων.)

Σαρνοφόρον ψυχὰς δὲ ἀνθρώπων ἐπὶ βήματι νεῖναι.

Legitur

Legitur etiam apud Eusebium, sed di' scansionem impedit. *Ανανθα.*) Ald. *ἀνανθα.* sed *ἀνανθα* etiam Eusebius. *Ριψσιρ.*) Ald. *ρῖψσιρ.* et sic etiam Eusebius. August. Reijcient. Lact. lib. 7. cap. 19. *τέριψσιρ.* legit: nec improbo. Plus enim ponderis habet comminui seu conteri simulachra, quàm reijci. *ἐνναύσει.*) Hic uersus ut nec apud Aldum, nec in uulgata editione, quæ est in Ludouici Viuis apud August. commentarijs (quæ tamen ex Aldo descripta uidetur) reperitur, ita nec apud Eusebium, neq; etiam in Acrostichidos serie requiritur: translatus tamen apud Augustinum extat, & reddidit eum etiam Castalio. *ιχνύωρ.*) *ιχνύωρ.* Aldus, Gyraldus. *φλέξει.*) *ρήξει. ρήξητε.* Euseb. *είρηνης.*) *είρηνης* Antimachus emendat. Nam omnia huius deriuationis aspirata sunt: licet Aldus etiam cum Eusebiana editione tenuem habeat. *βροτων.*) Eusebius & Aldus, *νερωρ.* *ἐπελσυθέριον.*) *ἐς ἐλσυθέριον.* Euseb. *των αγίων.*) *τὸς αγίους.* Aldus, Gyraldus & Eusebius. Cum nostra lectione consentiunt August. et Castalio: quanquam nihil periculi sit. *χοπποσα.*) Non reclamarem, si Acrostichidos ord. concederet. *ἐνλείπει.*) Hic uersus apud Eusebium & Ald. sic legitur:

Ενλείπει σέλας ἡελίου, ἀσφρώντε χορεῖαι.

Quò respexisse etiam Augustinum apparet.

Φάραγγος.) *φάραγγας* legendum. Nam sic &

Eusebius legit, & sic castigatio lectio habet, et syntaxeos ratio ita poscit.

ὅτι ἐτι πλουῖ ἕξει.) Euseb. ὅτι εἰς πλεῖρ. Ald. ὅτι εἰς πλουῖ ἕξει. Σάλπιγξ.) Apud Lactant. lib. 7. cap. 16. legitur sine disiunctiva. Σάλπιγξ ὄρανόθεν μελέων.) Euseb. legit hoc modo:

Ὁρῶσα τὸ μέλλον, καὶ διή πύματα νόσμου.

Apud Gyraldum uerò sic:

Ὁρῶσα μύσος μέλλον καὶ πύματα νόσμου.

ταρταφείον.) ταρταρογν, Aldus & Gyraldus. Lact. uerò lib. 7. ca. 20. nostræ astipulatur lectioni. βασιλῆες.) Apud Lactantium legitur βασιλῆος, ut ad Deum referatur. Reliqui nobiscum βασιλῆες legunt, sequuntur etiam interpretes. Γῦρ ἤδεται θεῖον.) πύρος ἤδεται θεῖος. Euseb. et alij. generandi casum etiam Augustiniana uersio expressit, & sic fluet uersus etiam mollius. σφράγισ ἐπίσημος.) Eusebius & alij legunt hoc modo:

Σῆμα δὲ τοι τότε πᾶσι ἀριδείνητον, οἶον.

Ego σφραγίδα intelligo, cuius in Apocalypsi mētio fit. πρόσνομα δὲ.) πρόσνομα τε σιδηρά τε.) σιδηράγε Ionicum, ποικιλιότηρον est, & sic etiam Eusebius legit. Allusio est ad Psal. 2. ποιμανεῖς αὐτὸς ἐν ῥάβδῳ σιδηρά.

Οὔτος ὁ νουῖ.) Hos duos uersus corruptos citat Eugubinus lib. 1. cap. 22. Perennis philosophiæ. ἀνεροσίχισιρ.) ἀνεροσίχοις apud alios legitur.

Hunc

Hunc uersum suppleuimus ex Lactant. lib. 9. 242. 56.
capite 16. Vtinam uicinis etiam hoc modo mederi
possim.

Οὐραίου.) Apud Lact. lib. 2. cap. 13. hæc aliter 242. 57.
leguntur, quæ ut cōferri promptius possint subijciã:

Ἀνθρώπων πεπολασθαι θεῶν παλάμαις ἐνὶ αὐταῖς,
οὔτε πλάυσσον ὄφεις δολίως ἐπὶ μοῖραν ἀνελεῖν
τὸ θανάτου, γινώσκουτε λαβεῖν ἀγαθὸν τε καὶ κακόν.

Posterioribus uersibus similes fuere libro pri-
mo, sed castigatiores:

Ἐξαπάτησον ὄφεις δολίως ἐπὶ μοῖραν ἀπελεῖν
τὸ θανάτου, γινώσκουτε λαβεῖν ἀγαθὸν τε καὶ κακόν.

Vt legerim sanè hic etiã ἀπελεῖν, potius quã
apud Lactantiũ ἀνελεῖν. Cæterum in ἀγαθὸν τε κα-
κόν, ad hanc ὁ Lactantianam lectionem, accedit
etiam Antimachi emendatio, ὁ ratio iubet: est e-
nim prima in κακόν breuis.

πρεσβυτέρων.) πρεσβυτάτων Antimachus legit. 242. 58.
Castalio tamen per comparatiuum comptius red-
didit. Sequens uersus apud Lactant. lib. 4. cap. 15.
ubi de miraculis Domini agit, sic legitur:

Ἐάντα λόγῳ πρᾶττων, πασαντένοσον θόρα πόντων.
ὁ aliquanto post sequentes quoq; duos citat, quo-
rum prior uariat etiam aliquantulum.

Τὸς ἀνέμους πᾶνσεί τε λόγῳ, ὁ γινώσκει δὲ θάλασσαν.

Apud Lactantium libro 4. cap. 18. hic uersus 242. 59.
alijs insertus legitur: de quo paulo inferius uidebi-

mus.

mus. Quin Castalioni sequens etiam translaticius uidetur, nec immeritò.

242.60. Lactantius eodem loco, atq; rursus Augustinus loco superius memorato, hos uersus Sibyllinos paulo aliter locauerunt. Sed hic in transferendo aliquantum à scripto uariat, hoc nempe modo: Ut colaphos accipiens tacebit, ne quis agnoscat, quod uerbum, uel unde uenit, ut inferis loquatur, & corona spinea coronetur.

242.61. Hanc expositionem sequitur Lact. lib. 4. cap. 26.

245.62. Apud Lactantium libro 4. cap. 17. hi duo uersus sic leguntur:

Αλλ' ὅτε ταῦτ' αὖ ἅπαντα τελειωθῆ, ἄπορ εἶπορ,
Εἰς αὐτὸν πᾶς λύσειαι νόμος. —

Potest itaq; Lactantiana lectio hinc restitui.

245.63. Lact. lib. 4. cap. 15. sic legit:

Εἰρ ἄρτοις ἅμα πέντε, καὶ ἰχθύεσσι δυοῖσι.

Et in tertio uersu μετὰ pro ἅμα. In quarto pro λαῶν, πολλῶν. Similia de miraculis et passione Domini habuimus suprà sermone primo.

245.64. Hi uersus apud Lactant. lib. 4. cap. 18. leguntur quidem, sed non eodem ordine. Liber is est omnibus in manibus, conferat qui uolet. Nos uariationem signabimus. εἰς ἀνόμων.) εἰς ἀνόμων. Et sic Augustinus legit. καὶ δώσουσι.) δώσουσι δέ. Sed hoc melius. καὶ πιεῖν.) ἢ εἰς δίψαν ὄξος ἐδίωκαν. τῆς ἰφιλοξ.) τῆς ἀφιλοξί.

Augustia

Augustinus.

In manus iniquas infidelium postea ueniet: Et dabunt Deo alapas manibus incestis.

Et sequentes Augustinus sic reddit:

243.65.

Ad cibum autem fel, & ad sitim acetum dederunt, in hospitalitate hanc monstrabunt mensam.

Et hoc loco duo uersus apud Lactantium & Augustinum inserti leguntur, quorum posteriorem paulo superior noster codex habet. Versus hi sunt:

245.66.

Καὶ σόμασι ρμιαροῖσι τὰ πύσματ' αφαρμακῶεντα,
Δώσει δ' εἰς μάστιγας ἀπλῶς ἀγνὸν τότε νῶτον.

Augustinus:

Et impurato ore expuent uenenatos sputos. Dabit uerò ad uerbera simpliciter sanctum notum. Scansio cōstabit nostra, si in tertio loco proceleusmaticum admiseris. Apud Lactantium cap. 19. eiusdem libri, sublatus articulus scansionem totam interturbat.

Hunc uersum ex eodē Lactantij cap. inseruimus. 246.67.

Zachariae 9. Lactantius hæc de secundo aduētū interpretatur, quæ prophetae de primo dixit.

Lact. lib. 7. cap. 18. pro ἀλορ, ζύγορ legit: & pro ἀθεομδς, ἀθέδς. & apparet, locum esse mancum: quòd hemistichium, quod apud Lactant. est, hic desideratur, ἡμετέρας ἀδλείας.

246.69.

Lactant. lib. 4. cap. 6.

246.70.

Lact. lib. 2. cap. 11.

Apud 253.71.

253.72. Apud Lact. lib. 7. cap. 20. hi uersus sic leguntur:
 Οὐρανὸν εἰλίξω, γαίης πύθμῶνας ἀνοίξω.
 Καὶ τότε ἀναστήσει, νεκρῶς μοῖραν ἀναλήσας,
 Καὶ θαλάττου πύθρον, καὶ ὑστέρου εἰς πέριπ ἀξω.
 Osee 13. 1. Cor. 15.

254.73. Locus hic erat ualde uiciosus, quem hoc modo,
 ut uides, Antimachus nobis restituit.

SEBASTIANI CASTALIONIS ANNOTATIONES
 IN SIBYLLAS.

EX LIBRO PRIMO.

40.1. **C**oelum despiciens.) In Græco neq; sententia
 Capta uidebatur, neq; uersus constabat: sed
 ex Antimacho correximus.

47.2. **Est æ Aus.**) Non primus Adamus in orcum de-
 scēdit, sed Abel. Sed quia fuit Adamus primus homi-
 nū (unde et Adam Hebræis hominē significat) ab
 eo denominatus est orcus. Licet aut̄ hic uidere Græ-
 corū errorem, qui hoc nomen Græcū esse rati (ut
 & alia multa) absurdē interpretati sunt.

51.3 **Sunt elemēta nouem mihi.**) Hoc nomē quod sit,
 nescio. Sed cū Noam alloquatur Deus ante factam
 linguarū diuersitatē, non dubiū est quin ea lingua
 utatur, quæ tum sola erat. Hebræam aut̄ fuisse, pa-
 tet cū ex nominibus, quib. Adamus animalia nun-
 cupauit, cū ea nomina in Hebræo sermone anima-
 lium